

Eğitimde Önemli Bir Motivasyon Unsuru; Yaştan Bağımsızlık Düşüncesi

Bayram ELÇİ^{*a}, Gurbet ELÇİ^b

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş :12.05.2022

Düzeltilme :21.06.2022

Kabul :24.06.2022

Keywords:

Motivasyon,

Oyun,

Sosyal Gelişim

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Modernleşmeyle birlikte eğitimin önemi daha da artmıştır. Sosyal ve ekonomik refah bakımından önde olan ülkelerin tamamının eğitime verdiği önemin anlaşılmasından sonra kaliteli bir eğitim için motive etmenin yolları araştırılmıştır. Motivasyon, eğitim açısından bakıldığında öğrencilerin istenilen görevleri yerine getirmek için zaman ve çaba harcamaya, becerilerini kullanmaya isteklilikleri ile ilgili bir kavramdır. Oyun öğrenciyi motive edecek öğrenmede kaliteyi artıracak önemli faktörlerden biridir. Oyun öğrenmenin ve keşfetmenin keyifli bir yoludur. Yaştan bağımsız olarak öğrenme süreçlerine olan olumlu katkıları, önemli bir motivasyon kaynağı olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda oyunun gelişim anlamındaki katkıları dikkate alındığında, önemli bir motivasyon unsuru olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, literatür taramasına dayalı olarak motivasyonun ne olduğu, motivasyon ile oyunun ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı; eğitimde oyunun yaştan bağımsız, evrensel bir motivasyon aracı olarak öğrenmede önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu ortaya koymaktır.

An Important Motivation Element in Education: Age Independence Thought

Article Information

DOI:

Article History:

Received :12.05.2022

Revised :21.06.2022

Accepted :24.06.2022

Keywords:

Motivation,

Game,

Social Development

Article Type:

Research Article

Abstract

With modernization, the importance of education has increased even more. After understanding the importance given to education by all the leading countries in terms of social and economic welfare, ways to motivate for a quality education were investigated. From an educational point of view, motivation is a concept related to students' willingness to spend time and effort and to use their skills to fulfil the desired tasks. Game is one of the important factors that will motivate the student and increase the quality of learning. Play is an enjoyable way to learn and explore. Its positive contributions to learning processes, regardless of age, enable it to be used as an important source of motivation. In this context, considering the contribution of the game in terms of development, it is seen that it is an important motivation factor. In this study, it has been tried to explain what motivation is and the relationship between motivation and play based on the literature review. The aim of this study; It is to reveal that play in education is an important source of motivation in learning as a universal motivation tool regardless of age.

*İlgili Yazar: bayram_elci@hotmail.commail@mail.com

^a <http://orcid.org/0000-0003-1749-8530>

^b <http://orcid.org/0000-0003-2486-0497>

Giriş

Avrupa'nın modernleşme serüveni modern dünyanın inşasına yol açan gelişmelere ev sahipliği yapmış, başta devlet ve ekonomik düzenin değişmesiyle, insani değerlerin ve uzmanlaşmanın önemi; devrimler ve aydınlanma düşüncesiyle artmaya başlamıştır (Beriş, 2016). Batı toplumunda ortaya çıkan ve bugün bütün dünyada vazgeçilmez olan eğitim, günümüzde yeniden şekillendirilmektedir. Avrupa'da insanların yaşam standartlarının değişmesiyle birlikte eğitim önem kazanmıştır. Günümüzde sosyal refah bakımından gelişmiş olan ülkelerin tamamı, birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da öncü durumdadırlar. Bu durum, eğitim olgusunun geleneksel bağlamdan çıkıp, bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesine neden olmuştur.

Eğitim, günümüzde hayatın her alanında gerçekleşen bir süreç olarak ifade edilmekte, kişi istediği zaman istediği yerde bilgiye anında ulaşip öğrenmesini gerçekleştirebilmektedir (Jungi, Yumei ve Zhibin, 2010). Dolayısıyla eğitim için yaş, zaman ve mekân kavramlarının herhangi bir anlam ifade etmediği görülmektedir. Bunun en temel sebeplerinden biri, teknolojik gelişmelerin sağlamış olduğu olanaklardır. Toplumsal bütünlüğün sağlanabilmesi, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ile mümkündür.

Sosyal ve bilişsel gelişimini tamamlayan sağlıklı bireylerin yetiştirilebilmesi için motivasyonun yüksek düzeyde tutulması gerekmektedir. Motivasyonun özellikle erken yaşlarda artırılması, sağlıklı bir öğrenme süreci açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bunun içinde ebeveynlere, eğitimcilere ve uzmanlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda öğrenme süreçlerinde motivasyon, oldukça önemli bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Motivasyonu kişinin motive edici bir unsurun etkisiyle harekete geçmesi ve amaca yönelmesi süreci olarak tanımlayabiliriz (Özkalp ve Sabuncuoğlu, 1995).

Motive edici bir araç olarak oyun, eğitim sürecince motivasyonu ve katılımı artıran eğitsel bir araç olarak kullanılmaktadır (Jagušt ve diğ., 2018). Dolayısıyla bu motive edici araçların sınırlandırılması söz konusu değildir. Oyun da motivasyonu düşüren etkenler incelendiğinde, motivasyon düşmesi konusunda engel olabilecek evrensel bir değer olması bakımından, yaştan bağımsız bir biçimde önemli bir öğrenme tekniği, dolayısıyla motivasyon aracıdır.

Motivasyon Kavramı

Motivasyon, hareketle bağdaştırılan oldukça geniş kapsamlı bir kavramdır. Dolayısıyla tanımlamasında farklılıklar görülmektedir. Kavram olarak değerlendirildiğinde, "harekete geçmek, harekete geçirmek" olarak çevrilebilecek olan "movere" sözcüğünden türetilmiştir (Kreitner ve Kinichi, 2009). Türkçede tam karşılığı olmamakla birlikte, güdüleme sözcüğü temel alınmaktadır. Türk Dil Kurumu (2022) sözlüğünde motivasyon; "isteklendirme" ve "güdüleme" olarak ifade edilmektedir. Temelinde öğrenen ile çevresi arasında bir etkileşime dayanan motivasyon, hedefe yönelik davranışın seçilmesi, başlatılması ve devam ettirilmesidir; bireyin niteliği, mevcut şartlar ve bir faaliyet olarak farklı şekillerde ele alınmaktadır (Young, 1961).

Pintrich'in 2003 yılında yaptığı çalışmada motivasyonu insanların davranışlarının yönel olarak etkileyen ardından kararlılık ve hedeflenmiş görevin tamamlanmasına ilişkin harcanan efor olarak tanımlamış ve kavramsal olarak motivasyon ile ilişkin davranışların hararetsel aktiviteleri başlatma, kontrol etme, çaba ve başarıma kavramlarını açıklamaktadır. Buna göre davranışın uyandırılması, amaç ve talimat verilmesi, devamlılığının sağlanması, bir davranış için rehberlik yapılması; motivasyon kavramıyla ilişkili durumlardır. Glasser (1998), bu durumların öğrenciler açısından kendilerini harekete geçirmesi konusunda itici bir güç olduğunu savunmaktadır.

Eğitim açısından bakıldığında, motivasyon kavramı için yapılan tanımlamalarda benzerlikler göze çarpmaktadır. Davranışın başlatılması, hedefe yönlendirilmesi ve sürdürülmesi olarak üç temel unsur, motivasyonun karmaşık yapısını açıklamak için kullanılmaktadır. Motivasyonu içsel ve dışsal olmak üzere iki farklı şekilde ele alan Herzberg'in Çift Faktör Kuramı'na (1959) göre, dışsal motivasyon faktörleri; maaş, statü, kişilerarası ilişkiler, çalışma koşulları, hijyen, iş güvenliği, denetim, yönetim, örgüt politikası gibi faktörler iken, içsel (motivasyonel) faktörleri; tanınma, başarı, ilerleme olanakları,

sorumluluk, işin kendisi gibi faktörlerdir. İçsel (motivasyonel) faktörler tatmin sağlarken, dışsal (hijyen) faktörler ise tatminsizliği önlemektedir (Herzberg, 1968).

İlgi ve merak dolayısıyla oluşan güdülenme içsel motivasyonla, davranışın kaynağının dışsal bir unsur olması ise dışsal motivasyonla ifade edilmektedir (Şen, 2006).

Ertem'e (2006) göre insan davranışlarının bütüncül bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için içsel ve dışsal motivasyonun dışında kalan üçüncü bir güdülenme tipinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Motivasyonsuzluk kavramına göre bireyler yaptıkları hareketler ile bunların sonuçları arasında bir bağlantı kuramadıkları takdirde motivasyonun oluşması mümkün değildir. Bu durumdaki öğrenciler, içsel veya dışsal motivasyon sağlayamadıkları için yetersizlik ve kontrolsüzlük hissine kapılmakta; okula gitme amaçlarını dâhi bilmemektedirler.

Motivasyonun sağlanmasında olduğu gibi, düşüklüğünde de dışsal çevrenin rolü oldukça büyüktür. Motivasyonu düşük olan öğrenciler, geliştirdikleri bazı davranışlar ile kolayca göze çarpmaktadırlar. Bunlara derse geç gelme, hiç gelmeme, sınıftan erken ayrılmak isteme, derste sınıf arkadaşlarıyla konuşma, pencereden dışarı bakma, ders dışı bir şeylerle uğraşma, bir şeyleri karalama, telefon - tablet gibi elektronik cihazlarla uğraşma, derse katılmaya isteksiz olma, derste soru sormama, sorulan sorulara cevap vermeye istekli olmama, araç ve gereç getirmeden derse katılma gibi uygun olmayan davranışlar, örnek olarak verilebilir (Race, 2019).

Motivasyon öğrenmeyi ve başarıyı etkileyen önemli faktörlerin başında gelmektedir. Karmaşık bir psikolojik yapısı olmakla beraber, farklı aktivitelerle istek ve davranışı açıklamaya çalışan, öğrenmenin anahtar kavramlarından birisi olan motivasyon, öğretim ortamlarında ihmal edilmemesi gereken unsurların başında gelmektedir. Motivasyonu yüksek olan öğrencilerin, motivasyonu düşük olan öğrencilere göre sınıf içinde etkinlik ve çalışmalarda daha fazla katılım, çaba ve azim gösterdikleri görülmüştür. (Keskin, 2011).

Öğrenme Faaliyetlerinde Motivasyon Düşüklüğünün Sebepleri

Gregory ve Kaufeldt (2015), öğrenme konusunda motivasyon düşüklüğünün sebeplerini 8 madde hâlinde açıklamaktadırlar. Teknoloji, kolay vazgeçmek, derslere olan ilgisizlik, derslerin gerçek dünya ile ilgisiz olması, öğrencinin kendisi hakkındaki kötü olduğuna yönelik algı, sosyal izolasyon, maddi yetersizlik, stres ve tehdit algısı; muhtemel sebepler arasında sıralanmaktadır.

Teknoloji: Tezci ve Perkmen'in (2013) belirttiklerine göre özellikle günümüzde öğrencilerin çoğu teknoloji ile büyümüş nesil olarak nitelendirilmektedirler. Ancak, teknolojik imkânlardaki kısıtlılık veya öğrencilerin dikkatlerinin dağılabileceği yönündeki düşünceler sebebiyle teknoloji kullanımı engellenebilmektedir. Dolayısıyla bu ortamlarda teknolojinin de eğitime yapılandırmacı bir anlayış yerine tamamen kaldırılması, motivasyon kaybına neden olmaktadır.

Kolay vazgeçmek: Bu durum, hem öğrencinin kendisiyle hem de öğreticinin yaklaşımıyla ilgilidir. Öğrenci tarafında gelişen durum, daha önceki olumsuz deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Öğrencide, öğrenilmiş çaresizlik oluşması, başarısızlık ve bu yöndeki döngüye sebep olmaktadır. Eğitici tarafında ise öğrenciye herhangi bir motivasyon sağlayabileceğine yönelik inancın olmaması, çoğu zaman başarısızlığa neden olmaktadır (Gregory ve Kaufeldt, 2015).

Derslere olan ilgisizlik: Derslere olan ilgisizlik, dersin sunulmasından öğrencinin özel durumuna kadar birçok sebepten kaynaklanabilmektedir. Bu durum, dersin öğrenilmesi açısından ciddi motivasyon kaybı anlamına gelmektedir (Gregory ve Kaufeldt, 2015).

Derslerin gerçek dünya ile ilgisiz olması: Derslerin gerçek dünya ile ilgili olması, öğrenci açısından her şeyden önce merak uyandırmaktadır. Öğrenci, böyle bir durumda derslere karşı yabancılık hissetmemektedir. Ancak gerçek dünyada pek karşılığı olmayan görevler, öğrencilerde öğrenme sürecinde motivasyon kaybına yol açmaktadır (Biggs ve Tang, 2011).

Öğrencinin kendisi hakkındaki kötü olduğuna yönelik algı: Her öğrencinin kendi becerilerine olan inancı ve algısı farklıdır. Bazı öğrenciler kendilerinin başarılı olabileceğine olan inançlarına yönelik bir süreç benimserken, bazı öğrenciler ise başarı konusunda yeterli inanca sahip olmadıkları için, çabanın sonuçsuz kalacağı düşüncesiyle denemekten çekinmektedirler. Bu olumsuz durumun uzun süre devam etmesi hâlinde ise öğrencilerde özgüven kaybı gerçekleşmektedir. Etkili eğitimciler, öğrenme sürecinde öğrencilere, gelişebileceklerine olan inançlarını belli ettikleri takdirde motivasyon sağlama noktasında olumlu adım atmış olmaktadır (Dweck, 2006).

Sosyal izolasyon: Bu durum, öğrencinin kendisini sosyal ortamdan geri çekmesi olarak nitelendirilebilir. Çeşitli sebeplerden dolayı sorunlarla karşılaşan öğrenciler, kendilerini güvende hissetmedikleri takdirde kendilerini sosyal çevreden dışlama eğilimine girmektedirler. Bu durum, motivasyon kaybına neden olmaktadır (National Research Council, 2004).

Maddi yetersizlik: Yetersiz veya eksik beslenme, öğrenmenin gerektirdiği ekipmanlara ulaşamama gibi birçok maddi yetersizlik, zihinsel yetersizlik başta olmak üzere öğrenmeye ilişkin birçok dinamiğe etki etmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin sözel ve dil becerisi gelişiminde geride kalmasına neden olmakta buda öğrencilerde benlik saygısının düşmesine sebebiyet vermektedir (Griggs ve Walker, 2008).

Stres ve tehdit algısı: Stres, yalnızca öğrenciler için değil, herkes için öğrenme sürecini olumsuz etkileyen bir unsurdur. Stres, baskı veya tehdit, öğrencinin bazı algılarının kapanmasına neden olma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, öğrenci açısından öğrenme isteğini engelleyebilmektedir. Kendisini tehdit altında hissedilen beyin, hayatta kalma mekânizmasını harekete geçirmektedir. Dolayısıyla öğrenme algısı geçici de olsa kapanmaktadır. Kendisiyle alay edileceğini düşünen, akran zorbalığına maruz kalan veya ceza alma korkusu yaşayan öğrencinin motivasyonu düşmektedir (Wang vd., 2005).

Motivasyon düşüklüğünün sebepleri şeklinde özetlenen bu 8 maddenin her biri, diğerleriyle etkileşimindedir ve yine her biri, yalnızca öğrenci açısından değil, aynı zamanda eğitici başta olmak üzere dışsal çevreyle de ilgilidir.

Motivasyon ve Sosyal Gelişim

Çocuk, dünyaya geldiğinde sosyalleşmenin ne olduğunu bilmediği için sosyalleşme süreci boyunca içinde bulunduğu toplumun veya grubun kurallarını sonradan öğrenmektedir. Bu bir süreçtir ve çocuğun doğumundan itibaren tüm ömrü boyunca devam etmektedir. Dolayısıyla çocuk açısından diğer insanlarla etkileşimi ve çevresel faktörler, sosyal gelişim üzerinde etkili unsurlardır (Başal, 1998).

Bayhan ve Artan (2004), duygusal ve sosyal gelişimin birbirlerinden ayıramayacak kadar iç içe geçtiklerini ifade etmişlerdir. Çünkü duygu gelişimini etkileyen en önemli unsurların başında, öğrencinin diğer insanlarla gerçekleştirdiği etkileşim bulunmaktadır. Bu da sosyal gelişim anlamına gelmektedir. Bu iki gelişim bakımından ele alındığında, birbirlerini besleyip, birbirlerinden etkilenen yapılar oldukları görülmektedir. Sosyal gelişim, duygusal gelişimi etkilediği gibi, duygusal gelişim de sosyal bağların oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda sosyal gelişim kavramı, temelde “sosyal-duygusal” olarak da ifade edilmektedir.

Sosyal gelişim, bireyin tüm yaşamında devam eden bir süreç olduğu için yalnızca küçük yaştaki öğrenciler açısından değil, aynı zamanda yetişkinler için de önemli bir kavramdır. Çünkü insan, yapısı ve özellikleri itibarıyla toplumsal bir varlıktır ve toplum ile sağlıklı iletişim ve etkileşim gerçekleştirebilmesi için sosyal gelişiminin de sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gander ve Gardiner (1998), sosyal gelişimin temelde uyumla ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tanımlamaya göre, birey içinde yaşadığı toplumsal uyaranlar ve toplumsal yaşamın dinamiklerine karşı duyarlılık geliştirmekte; içinde bulunduğu toplumun diğer üyeleriyle uyum içinde olmaya çalışmaktadır. Öğrenciler açısından sosyal gelişimin önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Çünkü sağlıklı bir toplum, sağlıklı sosyal gelişim süreci geçiren bireylerle mümkündür. Bu da toplumun geleceği olan öğrenciler için sosyal gelişimin önemini göstermektedir.

Başal (1998), bir insanın sosyalleşmesinin üç toplumsal ilkeye dayandığını vurgulamıştır. Buna göre insan, sosyal davranışları toplumun diğer üyeleriyle etkileşim içine girerek öğrenmektedir. Ne öğreneceğini belirleyen ise içinde bulunduğu toplumun kültür ve değerleridir. Son olarak, öğrenim sürecinin başlaması veya devam etmesi, insanın toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılmasıyla gerçekleşmektedir. Erken yaşta sosyal yaşama etkin bir şekilde katılım gerçekleştirmek, kendini daha iyi ifade edebilmek ve özgüven kazanmak gibi sosyal ve kişisel beceriler başta olmak üzere birçok fayda sağlamaktadır.

Görüldüğü üzere, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirebilmeleri hem kendileri açısından hem de toplum açısından oldukça önemli bir unsurdur. Bu bağlamda, motivasyonlarının özellikle erken yaşlarda artırılması, sağlıklı bir öğrenme süreci açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Öğrenme yalnızca dersler üzerinde gerçekleşmemektedir. Öğrenciler, çeşitli sosyal becerileri de okullarda kazanmaktadır.

Motivasyon ve Sosyal Beceri

Sosyal beceri, en genel ifade ile insanlar arasındaki etkileşimde bilgi, çözümleme ve anlama; bunlar neticesinde çıkan sonuca uygun davranma olarak belirtilebilir. Şahin (2004), başkalarının olumlu tepkiler vermesini sağlayacak, olumsuz tepkiler vermesini önleyecek ve sosyal bağlamda kabul edilebilir davranışlar olarak tanımladığı sosyal becerileri, öğrenilebilir davranışlar olarak nitelendirmiştir.

Diğer insanlarla etkileşimi kolaylaştırması bakımından sosyal beceriler hem birey hem de toplum açısından oldukça önemlidir. İnsanların toplumsal bir varlık olmaları, hem insani bir özellik hem de zorunluluktur. Bir arada yaşamının gereği olarak insanlar birbirleri ile etkileşime geçmektedirler. Dolayısıyla oluşan toplumsal kurallar, toplumun tüm üyelerini kapsamaktadır. Sosyal beceriler, bu anlamda topluma uyum sağlayabilmek için duygu ve düşüncelerini sağlıklı bir şekilde iletmek, doğru davranışlar sergilemek için kazanılan her türlü beceri olarak tanımlanabilir (Yavuzer, 1998).

Küçük yaşlarda sosyal becerilerin kazanılması, sosyal gelişim başta olmak üzere bireyin tüm gelişim alanlarına önemli katkılar sağlamaktadır. Toplumda herkesin sosyal becerileri aynı değildir. Bazı insanlar toplumdaki diğer insanlarla kolay iletişim kurabilmekte, toplumsal kurallara daha hızlı bir biçimde uyum sağlayabilmektedir. Ancak aksine, bazı insanların ise toplumda kurallara uymaması, kendisini ifade edememesi gibi durumlar yaşanabilmektedir. Dolayısıyla sosyal becerilerin motivasyonla desteklenerek kazanılması, bireyin tüm yaşamı boyunca sağlıklı bir gelişim sergilemesine imkân sağlamaktadır, bu da sosyal becerilerin motivasyonla ilişkisini ortaya koymaktadır.

Motivasyon ve Sosyal Gelişim Bağlamında Oyun

Oyunun motivasyona ve dolayısıyla gelişime etkisi için öncelikle ne olduğunun açıklanması büyük önem taşımaktadır. Oyunun ne olduğuna ve işlevlerine ilişkin görüşler, oyunun önemi ve öğretimdeki yeri üzerinde şekillenmiştir. Oyun, her şeyden önce ciddi bir uğraş olarak nitelendirilmektedir. Akyüz'ün (1992) ifadesine göre Montaigne, geleneksel perspektifte olan eğitim kurumlarının öğrenciler açısından hapisneden farklı olmadığını savunmuştur (Charles, 2003). Dolayısıyla geleneksel eğitim yöntemleri ve disiplin kuralları ile çocukların yaratıcılıkları ve becerileri boşa harcanmaktadır. Bunun yanında, okul olarak nitelendirilmesi gereken şey gerçek dünyanın kendisidir; oyun ise gerçek dünyanın çocuklar için uygulama yeridir.

Gazali de Montaigne'e benzer olarak oyunun çocuk için önemli bir yeri olduğunu vurgulamıştır. Oyun, çocuğun zihninin temizlenmesine imkân sağlayan, öğrenmesini kolaylaştıran ve dinlenmeye yardımcı olan önemli bir etkinliktir. Oyun sayesinde dinç ve zinde kalmak, belleği tazelemek mümkündür (Akandere, 2003). Comenius ise oyunun çocuk gelişimi açısından önemini açıklamıştır. Oyun, önemli bir öğrenme amacıdır ancak öğrenme birden çok alanı kapsamaktadır. Disiplinin ve düzenin; kazanmanın ve kaybetmenin; işbirliği geliştirme ve rekabet etmenin oyun ile mümkün olduğu görüşüyle çocuk, hem kişiliğini geliştirmekte hem öğrenmekte hem de sosyal düzeni kavramaktadır. Bunun yanında, çocuğun özgür bir oyun ortamında yaratıcılık özelliklerine katkı yapması da gerçekleşmektedir (Sevinç, 2004).

Oyun, çocuk açısından beslenmek ve uyumak gibi temel bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi, oyunun çocuk üzerinde fiziksel, sosyal, zihinsel ve duygusal gelişimlere olan etkisidir. Kilvington ve Wood (2010), oyunun niteliğinin ve işlevlerinin evrensel olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşünceye göre, oyun için ayrılacak süre ya da kaynaklar farklı olsa da dünyanın her yerinde çocuklar, içsel motivasyonları dolayısıyla farklı biçimlerde oyun etkinliklerine dâhil olmaktadır.

Oyunun çocuk üzerindeki etkileri ve bu etkilerin önemi anlaşıldıktan sonra oyun, bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmektedir. Dolayısıyla çocukların oyunlarını anlamak, desteklemek ve geliştirmek konusunda hem yetişkinlere hem de eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Oyun her ne kadar yetişkinlik döneminde de görülen bir olgu olsa da büyük çoğunlukla çocukluk dönemine özgü olarak nitelendirilmektedir. Elkind'e (2007) göre oyun çocuk açısından tartışılmaz bir yere sahiptir ancak yetişkinler, oyunun çocuk üzerindeki etkilerini çoğu zaman hafife almaktadırlar. Oyun, yalnızca boş zaman etkinliği veya eğlence aracı değildir, aynı zamanda çocuk açısından birçok olumlu etki sunan önemli bir alandır.

Cohen (1993), erken çocukluk dönemindeki çocuklarla çalışan eğitimcilerin oyun hakkında bazı yanlışları olduğunu vurgulamıştır. Yoğun bir çalışma programına oyunun dâhil edilmemesi veya oyuna yeterince süre ayrılması, çocukların oyunlarına bazı akademik endişelerle müdahâle edilmesi; okul öncesi dönemdeki çocuğun potansiyellerinin keşfedilmesinin önündeki büyük bir engeldir. Eğitim açısından ele alındığında oyun, okul öncesi dönemdeki çocuğun tanınması, değerlendirilmesi ve keşfedilmesi için oldukça önemli bir eğitim aracıdır. Dolayısıyla oyunun ihmâl edilmesi veya oyunlara gereğinden fazla müdahâle edilmesinden ziyade oyunların çocukların gelişimini destekleyecek şekilde tasarlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Buradaki önemli hususlardan birisi de yaşta bağımsız olarak oyunun öğrenme sürecinde sağladığı motivasyonla ilgilidir. Aral'ın (2000) da belirttiği gibi oyunla eğitim, aktif ve yaşayarak öğrenme anlamına gelmektedir. Çünkü çocuk, oyun sırasında kendisini özgür bir şekilde ifade edebilmektedir. Hem kendisini hem de çevresini tanımaktadır ve bunları gerçekleştirirken bağımsızdır, sıkılmamaktadır. Buradaki önemli olan unsur, çocuğun kendisini kısıtlanmış hissetmemesidir. Oyunun çocuk üzerindeki etkileri, çoğu zaman çocuk bunların farkında olmaması ile gerçekleşmektedir.

Modern Eğitim, Motivasyon ve Oyun

Tek yönlü bakış açılarıyla tüm bireylerin aynı eğitim süreçlerinden faydalanması gerektiğini öne süren ana akım eğitim programı olarak nitelendirilebileceğimiz bu programlar, eğitime yönelik modernizm ilkeleri çerçevesinde sunulan standart özellikleriyle sadece aynı niteliklere sahip bireylerin eğitim sisteminden faydalanabilmesine sebep olmaktadır. Ancak, bu durum okulu bir fabrika gibi gören bir yaklaşım gelişmesine neden olmaktadır ve eğitim sürecinde başarısız olan çocuklar “yaramaz öğrenci”, “kötü öğrenci”, “başarısız öğrenci” vb. etiketlenmelerle karşı karşıya kalmakta, bu durum öğrencilerin sosyal açıdan kendilerini geliştirmelerine engel olmakla beraber faal bir şekilde okula devam edebilmelerine de engel olmaktadır (Riddle ve Cleaver, 2012).

Ana akım okulların amaç, ilke ve öğretim programlarına uyum sağlayamayan, öğrenciler çoğunlukla sistem dışında kalmakta, toplumun dışına itilmektedir. Bu sebeple de sistem dışına itilmiş olan bireyin toplumsal hayatta etkin ve faal bir rol alması zorlaşmakta, olanaksız bir hale gelebilmektedir. Ana akım okullar süreç içerisinde eğitim alanında üretilen bilgiler doğrultusunda değişikliklere uğrasa bile ekseriyetle tüm öğrencilerin bilgiyi aynı süreçte, aynı öğrenme yöntemleriyle ve aynı hızda öğrenmesini bekleyen, öğretmenin merkezde olduğu ortamlar olarak nitelendirilebilir. “Öğrenciler süreç içerisinde dinleyerek, gözlemleyerek ve daha çok bağımsız ve bireysel etkinlikler yaparak öğrenirler. Konular arasında fazla bir bağlantı kurulmamakla beraber, eğitim alınındaki bilgilerin büyük bir kısmı ders kitabına bağlıdır” (McGregor, 2009). Ayrıca ana akım eğitim programları merkezi otorite tarafından yönetilmektedir, dolayısıyla kaliteli eğitim sağlanıp sağlanmadığı da tartışmalı bir konudur.

Modern eğitim ve ana akım eğitim programları, modern devletin bir gerekliliği ve sonucu olarak ortaya çıkmış olup, günümüzde ihtiyaçlara cevap verememektedir. Günümüzde dünya ve eğitim, çeşitlilik, çok kültürlülük, farklılıkları tanımak, demokrasi, rekabet ve küreselleşme gibi kavramlar etrafında gelişmektedir. Bireyi temel alan eğitim hedeflenmektedir ve bu yeni modelin amacı bireyin kendini ifade edebilmesi, bilgiye ulaşması ve bu bilgiyi yorumlaması, ortaya yeni bir bilgi çıkarıp topluma katkı sağlamasıdır. Bu noktada öğretmenler de sınıf içinde merkez konumunda değil, yardımcı rolündedir. Öğretmenlerin kitapların arkasına saklanmaması gerekmektedir. Eğitim ortamının, odaklanan amaçlara ve değerlere uygun olarak şekillendirilmesi beklenmektedir. Öğrencilerin kişisel, sosyal, manevi ve akademik yönden bütünsel olarak gelişmelerine odaklanılmaktadır. Öğretmenlerin rolü ana akım okullara göre daha da genişletilmiş, öğrencilere rehberlik ve danışmanlık etmek gibi roller de eklenmiştir. Esneklik, en temel dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim programlarının ve öğretmenlerin uzmanlaşmaları, eğitimde standartizasyonun terk edilmesi, uygulanma esaslarının öğrenci odaklı olması beklenmektedir. Buradan hareketle, eğitimin süresiz; hayat boyu devam eden bir süreç olarak algılanması ve öğrencilere de bu yaklaşım çerçevesinde eğitim verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Keller, 1968).

Eğitimde yeni arayışlara cevap verebilecek olan oyun, öğrenme sürecinde motivasyonu sağlaması bakımından oldukça önemlidir. Çünkü öğrenciler açısından değerlendirildiğinde, gelişim alanlarının birbirinden farklı değerlendirilmesi mümkün değildir. Çünkü gelişim alanlarının her biri ayrılmaz bir bütün olarak devam etmektedir. Başka bir ifadeyle, gelişim bir süreç içinde ve bütüncül bir yapıda gerçekleşen dinamik bir olgudur. Sosyal beceriler de sağlıklı bir gelişimin önemli bir unsuru olarak okul öncesi dönemdeki çocuklar açısından bir ihtiyaçtır.

Meşe ve Dursun (2018) harmanlanmış öğrenme ortamlarında kullanılan oyun öğelerinin ilgi ve katılım düzeyleri üzerine etkisini incelemiştir. Araştırmacıların uyguladıkları nicel ve nitel analiz sonuçlarına göre oyun öğesinin öğrenciler motivasyonu artırarak ilgi ve katılım düzeylerinde artış yaşanmıştır.

Sarı ve Altun (2016) öğretim sürecine dahil edilen oyun bileşenlerinin öğrencilerin derse olan ilgi, motivasyon ve katılım düzeyleri üzerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre oyunun motive edici unsur olarak kullanıldığı derslerde öğrencilerin ilgi, motivasyon ve derse katılım düzeylerinde artış yaşanmıştır.

Gelişim alanlarının tamamı birbiriyle etkileşim içindedir. Gelişimin de dinamik bir süreç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, motivasyonun sağlanması, öğrenme süreçlerine ilişkin en temel ihtiyaç olarak belirtilebilir. Dolayısıyla motivasyon ve oyun konusunda bütüncül bir yaklaşım, yeni bir öğrenme sürecinin temelini oluşturabilecek potansiyele sahiptir.

Sonuç

Günümüzde, çeşitli sebeplerden dolayı öğrenciler arasında motivasyon düzeyleri arasında farklılıklar meydana gelmektedir. Bu farklılık, öğrenme ve gelişme süreçlerinde bazı sorunların oluşmasına neden olabilmektedir.

Motivasyon kavramı oldukça geniş bir alanda kullanılabilirliği için, kavramı bütün yönleriyle açıklayabilecek tek bir tanımlama yapılması söz konusu değildir. Dolayısıyla eğitim açısından bakıldığında öğrencilerin motivasyonunu sağlayabilecek her yöntem ve aracın motivasyon unsuru olarak nitelendirilebileceği söylenebilir. Başka bir ifade ile, öğrencilerin öğrenme isteklerini tetikleyen her davranış, her yöntem ve her araç, motivasyon unsurudur ve bunların etkin bir şekilde kullanılması; hem öğrenciler hem de toplum açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak eğitim de modernleşmektedir. Bu modernleşme, ilk önce eğitimin hayat boyu devam eden bir süreç olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla öğrenme ve eğitimde motivasyon, günümüzün en temel ihtiyaçlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Motivasyona ilişkin çalışmalar, son yıllarda oldukça artmıştır ve her çalışma, motivasyona ilişkin farklı bir yönü ortaya

koymaktadır. Çalışmaların temel bulgusu ise motivasyonun, öğrenmede vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğuna yöneliktir çünkü öğrenme sürecinde öğrencilerin dikkatinin dağılması, kendilerine yönelik olumsuz algıları başta olmak üzere olumsuz etkileri olan birçok içsel ve dışsal dinamik bulunmaktadır. Bu bağlamda motivasyonun sağlanması için arayışlar gerçekleşmektedir.

Oyun, yaştan bağımsız ve evrensel bir motivasyon aracı olarak öğrenmede önemli bir motivasyon kaynağıdır. Özellikle küçük yaştaki öğrenciler için gelişim, bütüncül bir süreç ile gerçekleşmektedir. Her bir alan, birbiriyle etkileşim içindedir. Oyunun öneminin anlaşılmasıyla, öğrenciler açısından oyunun ne anlama geldiğine dair yapılan değerlendirmeler, öğrencilerin gelişimi konusunda oyunun her alana katkı sağladığını göstermektedir. Oyun, öğrencilerin yetişkinlik döneminde toplum içindeki konumunu göstermesi bakımından bir erken deneyim alanıdır.

Öğrencilerin motivasyonlarının artırılması, hem eğitimcilerin hem de ailelerin en temel görevlerinden biri olarak kabul edildiği takdirde, eğitim süreçlerinde de gelişmeden bahsetmek mümkün hâle gelebilir. Motivasyonun özellikle erken yaşlarda artırılması, sağlıklı bir öğrenme süreci açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Oyunun eğitimde motive edici bir araç olarak kullanılması motivasyonunu artırıcı bir etken olarak şüphesiz ki başarı üzerinde büyük etkilere sahip olacaktır.

Bu çalışmada, literatür taramasına dayalı olarak motivasyonun ne olduğu, motivasyon ile oyunun ilişkisi açıklanmaya çalışılmış, oyunun yaştan bağımsız ve evrensel bir motivasyon aracı olarak bireyin öğrenme sürecine katılımını arttıran, öğrenme sürecinin sürdürülebilir eğlenceli, etkili ve verimli olmasını sağlayan motive edici önemli bir araç olduğu görülmüştür.

Oyun doğru tasarlanmış bir sistem içerisinde yaştan bağımsız evrensel bir motivasyon aracı olarak her yaştan bireyin motivasyonunu artırmakta, öğrenmenin daha hızlı ve etkili olmasını sağlayarak, bireyin eğlenceli ve çekici deneyimler yaşamamasını sağlamaktadır.

Referanslar

- Akandere, M. (2003). *Eğitici Okul Oyunları*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Akyüz, Y. (1992). *Eğitimde Çocuk-Doğa ve Çevre Korunması İlişkileri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 12 (1), 85-96.
- Aral, N. (2000). Çocuk gelişiminde oyunun önemi. *Çağdaş Eğitim*, 25(265), 15-17.
- Başal, H. A. (1998). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Bayhan, S. P. & Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Beriş, H. (2016), "Rönesans ve Reform, Yeni Bir dünyanın Eşiğinde" , Siyasi Düşünceler Tarihi, Editörler: Hamit Emrah Beriş-Fatih Duman, Orion Yay., Ankara
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th Edition). McGraw-Hill (UK): Open University Press.
- Charles, C. M. (2003). *Öğretmenler için Piaget ilkeleri* (çev: G. Ülgen). Nobel Yayın Dağıtım, 4.
- Cohen, D. (1993). *The development of play*. New York: Routledge.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.
- Elkind, D. (2007). *The power of play: How spontaneous, imaginative activities lead to happier, healthier children*. Da Capo Lifelong Books.

- Ertem, H. (2006). Ortaöğretim Öğrencilerinin Kimya Derslerine Yönelik Güdülenme Tür (İçsel ve Dışsal) ve Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (1998). *Çocuk ve ergen gelişimi* (B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Glasser, W. (1998). *The Quality School: Managing Students Without Coercion*. (Re. Ed.). New York, N.Y. : Harper Collins.
- Gregory, G., & Kaufeldt, M. (2015). *The motivated brain: Improving student attention, engagement, and perseverance*. Alexandria, VA: ASCD.
- Griggs, J., & Walker, R. (2008). *The costs of child poverty for individuals and society: A literature review*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Herzberg, F. (1968). One more time: how do you motivate employees? *Harvard Business Review*, January– February, 46 (1):53–62.
- Jagušt, T., Botički, I., & So, H. J. (2018). Examining competitive, collaborative and adaptive gamification in young learners' math learning. *Computers & Education*, 125, 444-457. DOI: 10.1016/j.compedu.2018.06.022
- Junqi, W., Yumei, L. & Zhibin, L. (2010,). Study of Instructional design in Ubiquitous Learning, 2010 Second International Workshop on Education Technology and Computer Science.
- Keller, F. S. (1968). Goodbye Teacher. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 1, 79–89.
- Keskin, E. (2011). Proje Tabanlı Öğrenme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Başarı ve Fen Motivasyonlarına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kilvington, J., & Wood, A. (2010). *Reflective Playwork*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Kreitner, R., & Kinichi, A. (2009). *Organizational behaviour* (9th Edition). New York: Mc Graw-Hill.
- Meşe, C., & Dursun, Ö. Ö. (2018). Oyunlaştırma bileşenlerinin duygu, ilgi ve çevrimiçi katılıma etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 43(196), 67–95. DOI: 10.15390/EB.2018.7726
- McGregor, G. (2009). “Educating for (whose) success? Schooling in an age of neo-liberalism“, *British Journal of Sociology of Education*, 30(3), 345-358.
- National Research Council [NRC]. (2004). *Engaging Schools: Fostering High School Students' Motivation to Learn*. Washington, DC: The National Academies Press.
- Özkalp, E. ve Z. Sabuncuoğlu. (1995). Örgütlerde Davranış. 8. Basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 116.
- Pintrich, P. R. (2003). A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 667–686.
- Race, P. (2019). *The lecturer's toolkit: A practical guide to assessment, learning and teaching (5th Edition)*. London: Routledge.
- Riddle, S., & Cleaver, D. (2012). “One school principal's journey from the mainstream to the alternative“, *International Journal of Leadership in Education*, 16 (3), 367-378.
- Sarı, A., & Altun, T. (2016). Oyunlaştırma yöntemi ile işlenen bilgisayar derslerinin etkililiğine yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 7(3), 553–577.
- Sevinç, M. (2004), *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*, Ankara: Morpa Kültür Yayınları.

- Şahin, T.,S., (2004). *Anne-Babaların Okul Öncesi Eğitim Programına Katılımlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı. Ankara: Ya-pa yayınları.
- Şen, M. (2006). Çoklu Zeka Kuramına Göre Yapılan İngilizce Derslerinin Öğrencilerin Güdülenmesi, Benlik Saygısı, Özgüveni ve Çoklu Zekaları Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Tezci, E., & Perkmen, S. (2013). Oluşturmacı perspektiften teknolojinin öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonu. In K. Çağıltay & Y. Göktaş (Eds). *Öğretim teknolojilerinin temelleri: Teoriler, araştırmalar, eğilimler* (pp. 185-211). Ankara, Turkey: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2022). Motivasyon. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 09.05.2022).
- Wang, J., Rao, H., Wetmore, G. S., Furlan, P. M., Korezykowski, M., Dinges, D. F., & Detre, J. A. (2005). Perfusion functional MRI reveals cerebral blood flow pattern under psychological stress. *Proc Natl Acad Sci USA*, 102(49), 17804-17809.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Young, P. T. (1961). *Motivation and emotion: A survey of the determinants of human and animal activity*. New York: Wiley.